

โครงการ...แก้ไขปัญห ความเดือดร้อนด้าน ที่อยู่อาศัยและ ที่ดินทำกินโดย ชุมชน

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

๑. ความเป็นมา

- ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประชาชนมีปัญหาความเดือดร้อนเนื่องจากที่อยู่อาศัยไม่มั่นคง ต่ำกว่าเกณฑ์ความจำเป็นขั้นพื้นฐานประมาณ ๑๑๐,๐๐๐ ครัวเรือน ทั้งที่เป็นบ้านที่ก่อสร้างด้วยวัสดุที่ไม่มั่นคง สภาพทรุดโทรม ไม่ได้ปรับปรุงซ่อมแซม และครอบครัวชายที่มีความจำเป็นที่ต้องก่อสร้างที่อยู่อาศัยใหม่ แต่ไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากมีรายได้ไม่เพียงพอ ในขณะที่ชุมชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จำนวนมากที่มีปัญหาที่ดินทำกินเนื่องจากสาเหตุต่าง ๆ เช่น การประกาศเขตป่าทับที่ดินทำกิน ผู้ที่อยู่อาศัยทำกินริมฝั่งทะเล ในที่ดินราชพัสดุ ที่ดินสาธารณะที่เลิกใช้เป็นที่สาธารณะร่วมกันแล้ว ทำให้ไม่มีความมั่นคงในที่ดินทำกินและอยู่อาศัย
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ปฏิบัติงานเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มาตั้งแต่ปี ๒๕๔๔ มีกิจกรรม/โครงการที่ดำเนินการหลายโครงการคือโครงการบ้านมั่นคงที่ได้ดำเนินการ ๕๐ โครงการ ๑๒๐ ชุมชน ๗,๕๒๑ ครัวเรือน กองทุนสวัสดิการชุมชน ๑๙๐ ตำบล การรับรองสถานภาพองค์กรชุมชนและการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน การจัดการทรัพยากรโดยองค์กรชุมชน สื่อ/วิทยุชุมชน การพัฒนาชุมชนประมงพื้นบ้าน การแก้ปัญหาที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยในชนบท การจัดการภัยพิบัติโดยชุมชนและการเยียวยาครอบครัวที่ประสบภัยจากเหตุการณ์ความไม่สงบ รวมทั้งพื้นที่สถาบันให้การสนับสนุนประมาณ ๒๐๐ ตำบล จากตำบลทั้งหมด ๔๑๔ ตำบล
- คณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบแผนการพัฒนาพื้นที่พิเศษจังหวัดชายแดนภาคใต้ปี ๒๕๕๒ - ๒๕๕๕ เมื่อวันที่ ๗ เมษายน ๒๕๕๒ ซึ่งเป็นแผนเพื่อยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยโครงการแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินโดยชุมชนท้องถิ่นเป็นหลัก เป็นส่วนหนึ่งของแผนยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตประชาชนในระดับหมู่บ้าน ได้รับอนุมัติโครงการและงบประมาณ ๕,๐๒๐ ล้านบาท ระยะเวลาดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๕

๒. วัตถุประสงค์

- ๑.) เพื่อให้ครัวเรือนยากจนที่มีปัญหาความเดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัยได้มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง โดยชุมชนท้องถิ่นเป็นหลักในการดำเนินการ
- ๒.) เพื่อให้ชุมชนชนบทที่มีปัญหาที่ดินทำกินและที่ดินอยู่อาศัยได้ร่วมกันจัดการแก้ไขปัญหาดิน ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การมีสิทธิในที่ดินมั่นคง
- ๓.) เพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้เข้มแข็ง สามารถจัดการปัญหาด้านที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๓. หลักการทำงานสำคัญ

- ให้กระบวนการทำงานที่ชุมชนเป็นแกนหลักในการร่วมกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการเชื่อมโยงเครือข่ายสร้างความเข้าใจแก่ชุมชน เพื่อให้สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานมากที่สุด
- การประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนที่เกี่ยวข้อง การร่วมทำงานและสนับสนุนการแก้ไขปัญหา ความเดือดร้อนของประชาชน กับการแก้ไขปัญหาดินและที่อยู่อาศัย

๔. พื้นที่เป้าหมาย

- พื้นที่เป้าหมายในการแก้ไขปัญหาด้านที่อยู่อาศัยคนยากจนในชนบท ในจังหวัดสงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา และ นราธิวาส จำนวน ๑๐๐,๐๐๐ ครัวเรือน ดำเนินการในปี ๒๕๕๓ จำนวน ๒๔,๐๐๐ ครัวเรือน
- พื้นที่เป้าหมายในการแก้ปัญหาดินทำกินจำนวน ๕๐ พื้นที่ ในระยะเวลา ๓ ปี

๕. ระยะเวลาดำเนินการ ปีงบประมาณ ๒๕๕๓ - ๒๕๕๕

๖.การบริหารโครงการ

โครงการนี้เป็นส่วนหนึ่งของแผนการพัฒนาพื้นที่พิเศษจังหวัดชายแดนภาคใต้ปี ๒๕๕๒ - ๒๕๕๕ กำกับดูแลโครงการโดยคณะกรรมการรัฐมนตรีพัฒนาพื้นที่พิเศษจังหวัดชายแดนภาคใต้ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และคณะกรรมการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน คณะกรรมการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนได้จัดตั้งคณะอนุกรรมการฯ ขึ้นมาบริหารโครงการ มีผู้อำนวยการสถาบันฯ เป็นประธาน มีผู้อำนวยการชุมชน นักวิชาการ ภาคประชาสังคมเป็นกรรมการและผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นที่ปรึกษา คณะอนุกรรมการโครงการมีบทบาทหน้าที่ในการพิจารณาอนุมัติโครงการต่างๆ ที่เสนอโดยหน่วยงานพัฒนาที่อยู่อาศัยจากระดับตำบล

กระบวนการทำงานของโครงการ

๗. การซ่อมแซมและก่อสร้างที่อยู่อาศัย

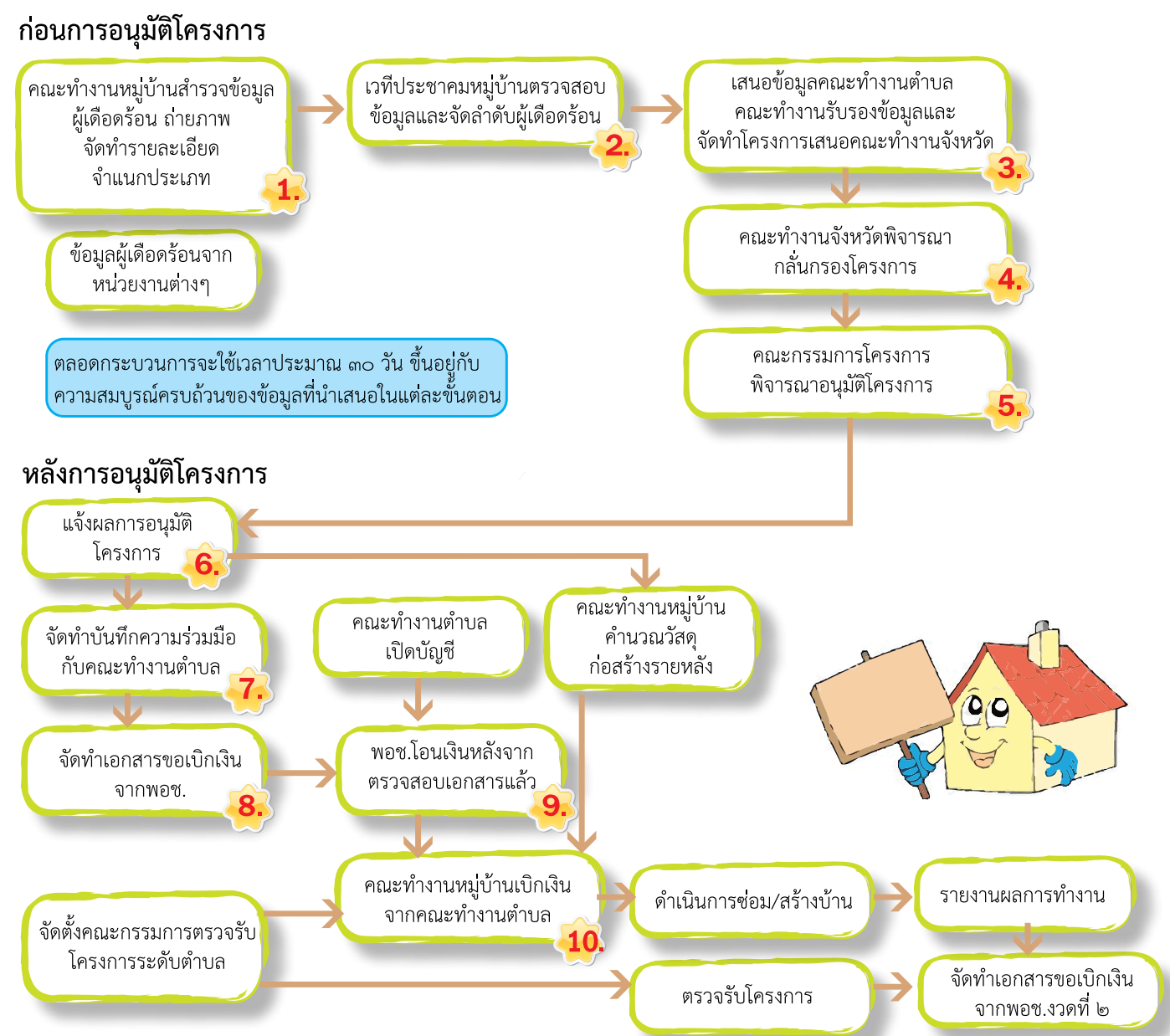
การดำเนินงานโครงการมุ่งเน้นให้ชุมชนซึ่งประสบปัญหาที่มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของตนเองตลอดกระบวนการ จึงให้คณะกรรมการที่อยู่อาศัยระดับหมู่บ้านซึ่งประกอบด้วยผู้นำองค์กรชุมชน ผู้แทนผู้เดือดร้อน ผู้นำทางศาสนา โดยมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นที่ปรึกษา ทำหน้าที่สำรวจข้อมูลผู้เดือดร้อน จัดลำดับของผู้เดือดร้อน แล้วนำมาปรับปรุงความคิดเห็นโดยประชาคมหมู่บ้าน

ในตำบลหนึ่งๆ จะมีคณะทำงานตำบลซึ่งประกอบด้วยผู้แทนครัวเรือนที่เดือดร้อน ผู้นำองค์กรชุมชน ผู้นำศาสนาและมีผู้แทนจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาตำบล ผู้แทนหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องเป็นที่ปรึกษา คณะทำงานนี้จะทำหน้าที่กลั่นกรองความถูกต้องของข้อมูลและความสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ กำหนดหลักเกณฑ์เพิ่มเติมตามความเหมาะสมและจัดทำโครงการเสนอให้คณะกรรมการโครงการพิจารณาพร้อมทั้งเป็นจุดที่จะเปิดบัญชีรับเงินสนับสนุนรวมของทุกหมู่บ้านและทำสัญญาความร่วมมือกับสถาบันฯ และติดตามผลการดำเนินงาน ตรวจสอบการใช้จ่ายเงินเมื่อดำเนินการแล้ว

คณะทำงานพัฒนาที่อยู่อาศัยระดับตำบลจะเสนอโครงการไปที่คณะทำงานพัฒนาที่อยู่อาศัยระดับจังหวัด เพื่อให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมและเชื่อมโยงการพัฒนา การขยายผลการแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยในพื้นที่อื่นๆของจังหวัด เพื่อเสนอโครงการไปยังคณะกรรมการโครงการพิจารณาอนุมัติเป็นขั้นสุดท้าย

งบประมาณสนับสนุนของโครงการจะโอนจากสถาบันไปยังคณะทำงานระดับตำบลโดยตรง

การพิจารณาอนุมัติโครงการและการเบิกจ่ายเงินเพื่อที่อยู่อาศัยจะมีขั้นตอนอย่างสังเขปดังนี้

หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการสนับสนุนโครงการซ่อม/สร้างที่อยู่อาศัย

การซ่อมแซมและสร้างบ้าน

- **หลักเกณฑ์ทั่วไป**
สถานะครอบครัวของผู้มีสิทธิได้รับการช่วยเหลือ ให้เป็นไปตามเกณฑ์ข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อประกอบกันคือ
๑.) ครอบครัวยากจน รายได้น้อย ไม่แน่นอน
๒.) มีสมาชิกในครอบครัวที่เป็นผู้สูงอายุ ผู้พิการ เด็กกำพร้าและหญิงหม้ายหรือบุคคลที่ต้องได้รับการช่วยเหลือเป็นพิเศษ
๓.) ครอบครัวที่หัวหน้าครอบครัวเสียชีวิต/ทอดทิ้ง
- **กรณีการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย**
ให้เป็นไปตามเกณฑ์ข้อใด ข้อหนึ่งหรือหลายข้อประกอบกันคือ
๑.) บ้านที่อยู่อาศัยทรุดโทรม สภาพเก่ามาก
๒.) โครงสร้างและวัสดุก่อสร้างบ้านไม่ทนทาน ไม่ถาวร
๓.) ขนาดบ้านคับแคบ ไม่เพียงพอสำหรับการอยู่อาศัย มีสมาชิกในบ้านหลายคน
- **กรณีการก่อสร้างบ้านใหม่**
๑.) ครอบครัวที่ไม่มีบ้านอยู่อาศัยของตนเอง ต้องอาศัยอยู่กับญาติ/ผู้อื่น
๒.) บ้านที่อยู่อาศัยมีสภาพทรุดโทรมมาก ยากที่จะซ่อมแซม
๓.) อาศัยอยู่กับครอบครัวเดิม อยู่กันอย่างแออัด

- ๔.) มีที่ดินสร้างบ้านที่มาจากกรบบริจาค หรือที่ดินของตนเอง/ของครอบครัว
- ๕.) ครอบครัวที่ประสบภัยพิบัติ

ทั้งนี้คณะทำงานพัฒนาที่อยู่อาศัยตำบลอาจกำหนดรายละเอียดหลักเกณฑ์เพิ่มเติมตามความเหมาะสม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและเสริมสร้างความเข้มแข็ง ความรัก ความสามัคคีของชุมชนให้มากยิ่งขึ้น

หลักเกณฑ์การสนับสนุนงบประมาณเพื่อที่อยู่อาศัย

- ๑) การซ่อมแซมที่อยู่อาศัย ๑๕,๐๐๐ - ๕๐,๐๐๐ บาท ต่อครอบครัว
- ๒) การก่อสร้างที่อยู่อาศัยใหม่ ๘๐,๐๐๐ - ๑๒๐,๐๐๐ บาท ต่อครอบครัว
- ๓.) สัดส่วนการซ่อมแซมและสร้างใหม่ที่อยู่อาศัยในแต่ละตำบล เป็นไปตามสภาพความเป็นจริงในพื้นที่
- ๔.) การประมาณค่าใช้จ่ายในการซ่อม/สร้างให้ประมาณการตามความเป็นจริง ความเป็นจริงของแต่ละครอบครัว ไม่ใช่การแบ่งเฉลี่ยเท่ากันทุกครอบครัว

การคืนเงินกองทุนเพื่อช่วยเหลือครัวเรือนอื่นๆ

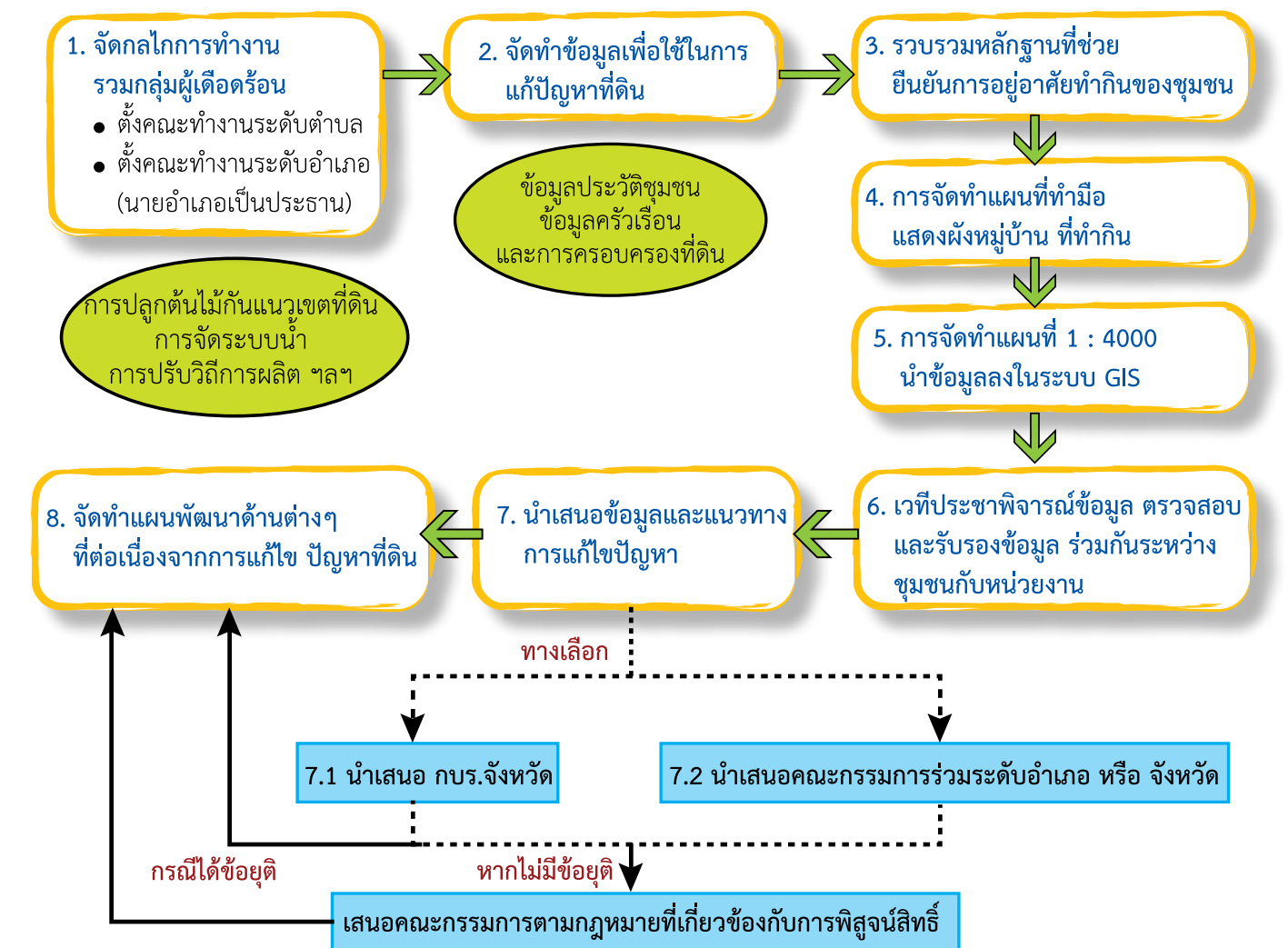
เพื่อให้มีเงินหมุนเวียนเพื่อช่วยเหลือครัวเรือนที่เดือดร้อนอื่นๆต่อไป ผู้ได้รับการช่วยเหลือเรื่องที่อยู่อาศัยจะคืนเงินหรือแรงงานสมทบกองทุนที่อยู่อาศัยหรือกองทุนสวัสดิการของชุมชนตามกำลังความสามารถตามกติกาที่กำหนดโดยคณะกรรมการพัฒนาที่อยู่อาศัยตำบล ประมาณร้อยละ ๕๐ ของเงินทุนที่ได้รับการสนับสนุน ยกเว้นครอบครัวที่ชุมชนเห็นสมควรให้เปล่า เช่น กรณีครอบครัวมุสลิมยากจนที่มีสิทธิ์รับซากาต ประเภทยากจน (ฟาگیر) และขัดสน (มัสกิน) หรือครอบครัวที่คณะกรรมการตำบลมีมติร่วมกันว่าไม่ต้องคืนทุน

๘. การแก้ไขปัญหาที่ดิน

ใช้แนวทางการแก้ปัญหาโดยชุมชนมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการแก้ปัญหาที่อยู่อาศัย กลุ่มเป้าหมายคือผู้ที่มีความเดือดร้อนไม่มีความมั่นคงในสิทธิการทำกินด้วยสาเหตุต่างๆ เช่น การมีพื้นที่ทับซ้อนกับพื้นที่อนุรักษ์ป่าประเภทต่างๆ การอาศัยหรือทำกินอยู่ในที่สาธารณะประโยชน์ หรือที่ดินของรัฐประเภทอื่นๆ

โครงการจะสนับสนุนให้ผู้เดือดร้อนรวมตัวกัน สืบหาปัญหาความเดือดร้อนร่วมกับผู้นำท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตรวจสอบข้อมูลกับทุกฝ่ายแล้วเสนอข้อมูลไปยังกลไกการแก้ปัญหาของที่ดินแต่ละประเภท เพื่อสร้างความมั่นคงในการใช้ประโยชน์จากที่ดินต่อไป

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

๙๑๒ ถนนมิตรภาพ แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๔๐ โทร. ๐-๒๓๗๘-๘๓๐๐

Website : www.codi.or.th E-mail : codi@codi.or.th

สำนักงานปฏิบัติการภาคใต้

เลขที่ ๖๒/๑๗-๑๘ ถนนสี่แยกเอเชีย ตำบลเขาเจ็ญ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง โทร. ๐๗๔-๖๑๑-๔๘๐

โทรสาร ๐๗๔-๖๑๗-๕๕๙ E-mail : south@codi.or.th

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

โครงการ แก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนด้าน

ที่อยู่อาศัย และ

ที่ดินทำกิน

โดย
ชุมชน